

**Recenzja osiągnięć ks. dra Grzegorza Chojnackiego
ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk teologicznych
wykonana na zlecenie Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów**

Ks. dr Grzegorz Chojnacki (ur. 1967), pracownik naukowo-dydaktyczny zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Teologii Moralnej i Duchowości Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego, pełniący aktualnie funkcję prodziekana ds. studenckich, podstawy wiedzy teologicznej zdobył podczas studiów filozoficzno-teologicznych w Wyższym Seminarium Duchownym w Gościkowie-Paradyżu (1986–1992), zwieńczone tytułem magistra teologii uzyskanym na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu w 1993 r. W latach 1994–1998 odbył studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym w Paderborn, gdzie w 1998 r. uzyskał dyplom doktora nauk teologicznych na podstawie dysertacji: *Gewissen im Licht der Wahrheit. Zum Gewissensverständnis der Moralenzyklika „Veritatis splendor“ im Vergleich mit der Gewissensauffassung des Corpus Paulinum (Sumienie w świetle prawd. Komparatywna analiza koncepcji sumienia w encyklice „Veritatis splendor” i w Corpus Paulinum)*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Hansa Gleixnera. W 2001 r. Wydział Teologiczny UKSW w Warszawie nostryfikował ów stopień. Wydana w 2015 r. rozprawa pretendująca do rangi rozprawy habilitacyjnej z pewnością wieńczy, ale i rozpoczyna kolejny etap naukowo-badawczej aktywności ks. dra Chojnackiego. Ta rozprawa w pierwszym rzędzie stanie się przedmiotem niniejszej oceny.

1. Ocena głównego osiągnięcia naukowego – rozprawy habilitacyjnej

Główne osiągnięcie naukowe ks. dra Chojnackiego w myśl art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki stanowi wydana przez Wydawnictwo Pallottinum monografia pt. *Relacyjność osoby ludzkiej. Studium antropologiczno-teologiczne pism Edyty Stein (Teresy Benedykty od Krzyża)*. Naukowe zainteresowania Habilitanta mają w rozprawie swoje naturalne uzasadnienie – w 2006 r. objął on funkcję dyrektora Instytutu Filozoficzno-Teologicznego im. Edyty Stein w Zielonej Górze. Przedmiotem badań tej liczącej 311 stron monografii jest życie i dzieło Edyty Stein w aspekcie prezentacji wielowymiarowej relacyjności osoby ludzkiej. W przypadku badanej autorki przekonanie o relacyjności osoby ludzkiej wpływało dodatkowo z głębokiej koherencji jej teorii i praktyki życia. Tak ogólnie ujęty przedmiot badań zdaje się być bardzo oryginalnym zamierzeniem Autora – zwłaszcza kiedy uwzględni się fakt, że encyklopedie zaliczają Edytę Stein do najbardziej świątłych kobiet XX wieku. Jej najbliższe intelektualne otoczenie to Edmund Husserl, Max Scheler czy Roman Ingarden. Poziom intelektualny Edyty Stein najlepiej chyba mógłby ocenić William Stern, twórca skali IQ, którego ona była słuchaczką wykładów z psychologii. Wybór naukowego dorobku tej Autorki i podjęta problematyka z pewnością warte są badań na poziomie habilitacyjnym.

a. Problem badawczy, cel, metoda i struktura rozprawy

Problem i zakres badań ks. dr Chojnacki sformułował w tytule i podtytule rozprawy: *Relacyjność osoby ludzkiej. Studium antropologiczno-teologiczne pism Edyty Stein (Teresy Benedykty od Krzyża)*. Syntetycznie ujęty problem rozprawy zostaje wyjaśniony we *Wstępie* pojęciem „obszaru badawczego”: „Definicja człowieka jako osobowego bytu będzie określała obszar badawczy podjętego tu zagadnienia, który ze swej strony stanowi przedmiot badań antropologii filozoficznej i teologicznej, ontologii i metafizyki (...), teorii poznania i teologii moralnej, z uwzględnieniem przede wszystkim pryzmatu personalizmu. Definicja ta zostanie zbadana w sposób metodologiczny, uwzględniając wzajemne przyporządkowanie i komplementarność interdyscyplinarną” (s. 10).

Podjęty problem rozprawy pełniej jawi się w łączności z opisem jej celu. Jest nim „ukazanie zdolności człowieka do relacyjności z samym sobą, z drugim człowiekiem i Bogiem oraz z całym nieosobowym stworzeniem nieożywionym i ożywionym” (s. 11). Choć Autor tego nie przypomina, to, oczywiście, za każdym razem w pierwszym rzędzie chodzi o myśl Edyty Stein. W poszczególnych elementach relacyjności kryje się złożoność tej problematyki, którą Autor stara się prześledzić. „Gdy rozpatrujemy relacyjność do drugiego człowieka, to problem ten dotyczy struktur, do których człowiek może przynależać: różnorakie wspólnoty (w tym małżeńska i rodzinna) i społeczności. Relacyjność ta czerpie też swoje bogactwo z komplementarności płci (...). Relacyjność człowieka w stosunku do Boga ujawnia się w zaproszeniu do życia Bożego, a więc w relacji do wspólnoty osób Boskich oraz w próbach budowania tej wspólnoty w życiu ziemskim” (s. 11).

Teksty Stein przekonują Chojnackiego, że bez rozpatrzenia zdolności człowieka do relacyjności, nie można w pełni go zrozumieć. Stawia więc sobie nie tylko cele ściśle poznawcze związane z przedmiotem badań, ale zwraca uwagę na cele egzystencjalne. Według Habilitanta, „szczególnie ważne jest, aby we współczesnym świecie, w którym zanika wiele relacji, odkryć także dzięki dziełom Edyty Stein, potrzebę ich tworzenia i pielęgnowania” (tamże). Ten cel poszerza o jeszcze jedno zamierzenie – pragnie ukazać aktualność badanych idei E. Stein przejawiającej się zarówno w ich recepcji bezpośredniej, jak i pośredniej. Jest to, jego zdaniem, „sprawa ważna, gdyż udokumentowanie aplikacji czy akomodacji jej poglądów będzie potwierdzać ich doniosłość i nowatorstwo” (s. 12). Już zaś nie jako poszerzenie problemu badawczego czy celu rozprawy, ale jako materiał przydatny analitycznie należy traktować zdanie: „Dlatego chciałbym przywołać w moim opracowaniu wszystkie postaci i nurty myślowe, które wywarły wpływ na sposób rozumienia przez Edytę relacyjności człowieka” (s. 11).

Celowi pracy podporządkowuje Habilitant właściwą metodę jego realizacji, która łączy kilka sposobów podejść do obszernego materiału źródłowego, opracowań i literatury pomocniczej. W przypadku tekstów źródłowych Autor pisze o zastosowaniu „analizy krytycznej” (s. 12). W niej widzi możliwość ukazywania wewnętrznej koherencji myślenia E. Stein, interpretowania jej starszych tekstów w świetle późniejszych zapatrywań, a ponadto „dzięki tej metodzie można będzie ukazać jej uczestnictwo w dyskursie naukowym tamtej epoki wraz z tym, co nowe w jej myśleniu” (s. 13). Choć opis stosowanych metod ma charakter syntetyczny i ogólny, to końcowy efekt w postaci prezentowanej dysertacji pokazuje, że w praktyce obrona i zastosowana metoda okazała się być narzędziem właściwym

i dostosowanym do celu opracowania. W opisie metody stosowanej przez siebie Autor niepotrzebnie wspomina „metodę fenomenologiczną” stosowaną przez Stein – w tym kontekście uwaga ta nie ma charakteru wyjaśniającego. Na poprawność stosowanych przez Habilitanta metod wskazuje już sama struktura rozprawy.

Na zasadniczą strukturę rozprawy składają się oprócz *Wstępu* (s. 7–15) cztery integralnie ze sobą powiązane rozdziały. Rozdział I zatytułowany *Koherencja rozwoju myśli naukowej Edyty Stein* (s. 16–75) pełni rolę tła dla dalszych rozważań. Na tle danych biograficznych i bibliograficznych Habilitant przedstawia etapy wykorzystania przez Stein w swojej działalności naukowej metody fenomenologicznej. Szczegółowo skoncentrowano się na trzech etapach: poszukiwaniu podstaw fenomenologicznych dla nauk humanistycznych, poszukiwaniu syntezy ontologii fenomenologicznej i metafizyki oraz na orientacji fenomenologiczno-metafizyczno-mistycznej. Ewolucja poglądów Stein pozwoliła Habilitantowi ostatecznie wykazać, jak jej antropologia filozoficzna stopniowo domagała się uzupełnienia teologicznego.

Rozdział II pt. *Relacyjność osoby ludzkiej jako dar i zadanie* (s. 76–153) prezentuje myśl Stein na temat ontycznej struktury człowieka jako bytu osobowego, który jako złożenie dwóch substancji niepełnych – duszy i ciała, jest otwarty aksjologicznie i wchodzi w różnorodne relacje z innymi podmiotami jednostkowymi czy zbiorowymi. Jedność ciała, duszy i ducha tworzy podstawę do rozumienia człowieka jako hipostazy odznaczającej się przyrodzoną godnością osobową. Wyrazem osobowego bytu człowieka jest jego zdolność poznawcza i wolitywna. Dzięki świadomości cechuje go zdolność do wczucia, intuicja i rozumność, a dzięki woli jest zdolny do miłości umożliwiającej osobowe spotkania. W tekstach Stein Habilitant odkrywa, że tylko człowiek jako osoba zdolny jest do tworzenia relacji międzyosobowych. Komplementarność płci oraz zmysł do tworzenia życia społeczno-politycznego są szczególnym wyrazem osobowej relacyjności.

Rozdział III poświęcony został zagadnieniu relacji osobowych pomiędzy człowiekiem i Bogiem – *Osoba ludzka powołana do więzi z Bogiem, który jest wspólnotą Osób* (s. 154–226). Wychodząc od podstawowego założenia E. Stein, że poznanie i zjednoczenie miłosne sytuują się obok siebie, Chojnacki w oparciu o myśl Stein ukazuje drogi rozpoznania i akceptacji bytu osobowego Boga. Droga do Boga prowadzi przez poznanie na drodze naturalnej i nadnaturalnej, która wyraża się poprzez wiarę i poznanie mistyczne. Konsekwencją świadomego przyjęcia wiary jako spotkania z osobowym Bogiem są różnorodne formy zjednoczenia z Nim na gruncie wolitywnych aktów miłości.

Ostatni rozdział – *Implikacje ludzkiej relacyjności* (s. 154–226) opisuje najważniejsze obszary relacyjności człowieka i ma bardzo egzystencjalne odniesienia. Autor wykazuje, że według Stein dar budowania relacji jest darem wymagającym ustawicznej pracy na płaszczyźnie intelektualnej, religijnej i moralnej. W wymiarze intelektualnym Stein podkreśla potrzebę rozwoju intelektualnego, dążenia do poznania prawdy, potrzebę służenia jej, a także rozumienie uprawiania nauki jako „służby Bogu”. Służba najwyższej Prawdzie jest bowiem najważniejszym zadaniem, którego realizacja pozwala na rozwój osobowościowy. Odpowiedź religijna na dar relacyjności umożliwia człowiekowi wzrost jego zaufania i posłuszeństwa wobec Boga, na jego świadome zjednoczenie z krzyżem Chrystusa, zrozumienie i akceptację cierpienia, na pogłębienie duchowości, poprzez życie modlitewno-kontemplatywne i

sakramentalne. Odpowiedź na płaszczyźnie moralnej jako troska o wrażliwość etyczną aktualizuje się w formacji sumienia i świadomym przyjęciu wolności jako daru i zadania.

Rozprawę wieńczy *Zakończenie* (s. 278–282), *Wykaz skrótów* (s. 5), streszczenie w języku angielskim (s. 283–287) i *Bibliografia* (s. 288–309).

Strukturę pracy, co oczywiste, w znacznej mierze wyznaczają tematy podejmowane przez Żydowską Myślicielkę. W każdym rozdziale widoczne są starania Autora, by ukazać jej autentyczną myśl. Struktura recenzowanej rozprawy robi wrażenie klarownej, logicznej i spójnej.

b. Wartość rozprawy – aspekt formalny

Od strony formalnej rozprawa legitymuje się metodologiczną poprawnością. Rozwiązanie postawionego problemu i zrealizowanie wytyczonego celu rozprawy wymaga, oprócz zastosowania odpowiedniej metody, doboru właściwych źródeł. Habilitant we *Wstępie* wymienia źródła rozprawy (s. 13). Dobór i wykorzystanie źródeł są poprawne. Zauważa się jedynie brak szerszej charakterystyki źródeł we *Wstępie*. Habilitant słusznie jednak postąpił, rezygnując z tej charakterystyki we *Wstępie*, gdyż uniknął możliwych powtórzeń. Cały rozdział I, analizujący koherencję rozwoju myśli naukowej Edyty Stein, w znacznej mierze można bowiem traktować też jako charakterystykę źródeł. Dla właściwej interpretacji źródeł zawsze pomocne są opracowania i tzw. literatura pomocnicza. Należy zauważyć, że literatura dotycząca badanej problematyki jest olbrzymia. Znaczną jej część Autor wykorzystał gruntownie i krytycznie. Sam podział *Bibliografii* w recenzowanej pozycji jest na tyle klarowny, że kryteria jej podziału nie wymagały szerszego opisu we *Wstępie*. Jedynym zauważalnym brakiem jest brak nazwisk tłumaczy w tłumaczeniach na język polski.

Wykaz bibliograficzny i zestaw przypisów załącznikowych sporządzono starannie i poprawnie. Rzadko zdarzają się błędy w pisowni (s. 118, 154, 276). Dla bardziej wnikliwych analiz wielce pomocne zawsze okazują się indeksy – rzeczowy i osobowy. Szkoda, że zabrakło ich w redakcyjnie dobrze wydanej pozycji.

Rozważania podane są w rzeczowym i w miarę komunikatywnym języku – mimo że analizowane teksty źródłowe nie należą do łatwych. Czytaniu pracy towarzyszy aprobata dla logiki rozumowań i ujęć Autora. Pozytywnie uderza zwłaszcza umiejętne posługiwanie się metodą porównawczą, np. partie o E. Stein i Teresie z Avila (s. 63n.)

Twierdzenia i wnioski Chojnacki zawsze uwiarygodnia rzetelnym cytowaniem źródeł i pomocniczych opracowań. Różnorodność tematyczna analizowanych wypowiedzi teologicznych i filozoficznych wymagała od Habilitanta dogłębnej wiedzy z zakresu antropologii teologicznej i filozoficznej, nauk psychologicznych i społecznych. Przedłożoną rozprawą Habilitant dowiódł, że takową posiada.

c. Wartość rozprawy – aspekt merytoryczny

Konsekwentna realizacja założeń formalnych zaowocowała osiągnięciami treściowymi, które syntetycznie zebrane są w postaci podsumowań, wniosków i ocen zamieszczonych po każdym z czterech rozdziałów analitycznych, jak i w samym *Zakończeniu*.

Wyniki badań zebrane w pierwszym rozdziale analitycznym pozwalają zauważyć głęboką koherencję życia i naukowego dzieła E. Stein, wpływającą z jej przekonania o relacyjności teorii i praktyki. Sugestywną jest jej opinia, wydobyta przez Chojnackiego, że życie bez rozważań intelektualno-duchowych jest po prostu „ślepe” w sensie braku rozeznania czy wiedzy, które potrzebne są woli do mądrych wyborów i bardziej świadomego kierowania życiem. Natomiast refleksja naukowa bez wdrażania jej w życie, bez jej praktycznej weryfikacji, sama w sobie staje się jałowa (zob. s. 73). *Ad melius esse* w rozdziale tym w formie przypisu lub we *Wstępie* pracy można było dodać encyklopedyczny życiorys E. Stein, który chronologicznie porządkowałby bogactwo danych biograficznych i bibliograficznych zawartych w pierwszym rozdziale.

Analizy poczynione w rozdziale drugim pozwoliły Autorowi wydobyć jedną z głównych konstatacji E. Stein, która w ontycznej strukturze człowieka dostrzegła wymiar teleologiczny – człowiek jako jedność cielesno-duszowo-duchowa, obdarzona wymiarem osobowym, jest ukierunkowany na przekraczanie samego siebie. Osobowy byt jest podstawą tego rozwoju, co oznacza, że „człowiek nie staje się osobą przez to, że się rozwija lub też nie. Osobowa struktura przynależy do człowieka od samego początku, a w trakcie jego rozwoju stopniowo się ona odsłania (Enthüllung) lub nie” (s. 100).

W kolejnym rozdziale, wczuwając się w źródła, Habilitant przekonuje, że według E. Stein nie można zrozumieć w pełni relacyjności człowieka, jeśli nie rozpatrzymy jego relacji z Bogiem. Człowiek jest bowiem istotą wezwaną do poznawania swego Stwórcy i jednoczenia się z Nim. Nie jest on w stanie w pełni zrozumieć siebie jako osoby, jeśli nie uzna, że jego godność wypływa właśnie z tego, że został stworzony na obraz i podobieństwo Boże. Stein, korzystając z idei *analogia entis*, zarysowuje sposoby poznania Boga na drodze naturalnej i nadprzyrodzonej. Poznany przez człowieka Bóg pozwala sobie ukochać miłością, która jest odpowiedzią na Jego uprzedzającą miłość. Ten fakt uświadamia każdemu człowiekowi, że uznanie relacyjności człowieka w stosunku Boga nie jest ani jego alienacją ani ograniczeniem, lecz warunkiem koniecznym, by odkryć, że struktura osobowa człowieka: jego ciało, dusza i duch, są odbiciem Boga Trójosobowego. Stąd, zdaniem Chojnackiego, wiara dla Stein jest konsekwencją odkrycia najwyższej osobowej Prawdy, a nie jakimś magicznym sposobem na uzupełnienie braku wiedzy czy zaspokojenie potrzeb emocjonalno-uczuciowych.

Praktyczne implikacje fenomenu relacyjności osoby ludzkiej, które Autor wydobyl z tekstów E. Stein w czwartym rozdziale, zawierają się w potrzebie integralnego rozwoju człowieka i rzeczywistego pogłębiania relacji międzyosobowych. „Steinowska wizja spójnego rozwoju człowieka zakłada uświadomienie sobie korelacji pomiędzy wszystkimi siłami ducha ludzkiego, a zwłaszcza tymi, które są odpowiedzialne za wymiar intelektualny, religijny i moralny ludzkiej egzystencji” (s. 276).

W merytorycznej ocenie nie można nie wspomnieć o *Zakończeniu*. W zebranych tam wnioskach ujawnia się umiejętność syntetycznego spojrzenia i formułowania przez Habilitanta trafnych sądów. Odnosi się wrażenie, że jego otwartość na myśl E. Stein sięga często tak daleko, że wprost się z nią identyfikuje.

Od strony merytorycznej, jak i formalnej cenne są punkty będące podsumowaniami każdego rozdziału i krótką oceną. Zwłaszcza oceny z perspektywy nauczania ostatnich papieży czynią myśl E. Stein bliską współczesnemu czytelnikowi.

Z perspektywy całości lektury rozprawy habilitacyjnej można stwierdzić, że badania tak od strony formalnej, jak i merytorycznej, zostały przeprowadzone metodycznie, kompleksowo, rzetelnie i kompetentnie. Ta solidna praca badawcza pozwala zaliczyć ks. Chojnackiego do grona najwybitniejszych znawców myśli E. Stein.

2. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Pozostałą część osiągnięć naukowych, uzyskanych po doktoracie, zgodnie z dokumentacją dostarczoną przez Habilitanta, stanowi 29 pozycji:

– 3 monografie: *Sumienie w świetle prawdy. Komparatywna analiza koncepcji sumienia w encyklice „Veritatis splendor” i Corpus Paulinum* (Poznań 2003, s. 170); *Uderz w kamień, a wypłyne mądrość. Edyta Stein – życie i dzieło wyjątkowej kobiety* (Zielona Góra 2009, s. 83); *Od społeczeństwa „wizjów” do społeczeństwa obywateli. Chrześcijańskie podstawy budowania społeczeństwa obywatelskiego* (Poznań 2010, s. 136). W autoreferacie Habilitant zaznacza jednak, że pierwsza z monografii jest polskim tłumaczeniem pracy doktorskiej opublikowanej wcześniej w języku niemieckim. Po tytule sądząc, można też przypuszczać, że druga monografia pozostaje w związku z badaniami związanymi z przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej.

– 6 artykułów naukowych w czasopiśmie, w tym 1 w czasopiśmie i języku niemieckim;

– 13 artykułów naukowych będących rozdziałami w pracach zbiorowych, w tym 2 w języku niemieckim;

– 4 redakcje lub współredakcje.

Powyższe publikacje ukazywały się w różnych wydawnictwach związanych z krajowymi i zagranicznymi środowiskami naukowymi. 3 artykuły ukazały się w czasopiśmie recenzowanym z listy European Reference Index for the Humanities (ERIH).

Liczba cytowań w oparciu o Bazę Scholar Google – 11 razy, (http://scholar.google.pl/scholar?start=80&q=Chojnacki,+Grzegorz&hl=pl&as_sdt=0,5).

W autoreferacie jest też informacja o artykułach popularno-naukowych (25) i recenzjach (3).

W bardziej szczegółowej ocenie podanego w liczbach bogatego dorobku naukowych osiągnięć można wyróżnić co najmniej 4 nurty badawcze, przy czym nie wszystkie – co zrozumiałe, były podejmowane z równą intensywnością: zagadnienia etyczne (1), zagadnienia teologiczno-moralne (2), zagadnienia ekologiczne (3), historia regionalna (4).

ad. 1. Wiodącym nurtem badawczym podejmowanym przez Habilitanta są niewątpliwie badania nad szeroko rozumianą etyką. Trzy publikacje z listy ERIH podejmują zagadnienia etyczne w aspekcie ekumenicznym: *Problem relacji międzywyznaniowych w rozumieniu katolickiej pedagogiki Edyty Stein* („Studia Oecumenica” 7 /2007/, s. 155-169), *Polityka i etyka – razem czy osobno? Ponadkonfesyjny projekt etyki globalnej*, („Studia Oecumenica” 12 /2012/, s. 337-350), *Problem zaniechania sztucznego przedłużania życia we współczesnym niemieckim dyskursie ekumenicznym* („Studia Oecumenica” 13 /2013/, s. 273-280). Dwie publikacje dotyczą zagadnień etycznych w aspekcie społeczno-ekonomicznym: monografia *Od społeczeństwa „wizjów” do społeczeństwa obywateli. Chrześcijańskie podstawy budowania społeczeństwa obywatelskiego* (Poznań 2010, s. 136) i artykuł *Czy firmie potrzebny jest kodeks etyczny?*, [w:] *Etyka biznesu. Studia przypadku* (red. Jarosław Korpysa, Szczecin

2014, s. 11-16). Jeszcze inne dotyczą fundamentalnych pytań etyki – problemu tzw. „autonomicznej etyki”, której zwolennikami są światowej sławy teologowie Alfons Auer i Hans Küng: *Spór o „Heilethos“ i „Weltethos“*, (w *„Facere veritatem in caritate“*, red. A. Brenk, Poznań 2005, s. 427-435) czy relacji między wiarą i rozumem: *Relacja pomiędzy wiarą a rozumem. Dwa skrzydła ducha ludzkiego*, „Przegląd Zachodni” 4 (2006), s. 163-173. Publikacje te są bardzo ważnym znakiem uczestniczenia Habilitanta w aktualnych debatach na temat norm etycznych, granic w postępie technologicznym i prawa do samostanowienia.

ad. 2. Z zakresu problematyki teologii moralnej szczegółowej Habilitant zajmował się m.in. problem czynu z podwójnym skutkiem. Wyniki swoich badań w tym względzie przedstawił na międzynarodowej konferencji dotyczącej kwestii etyki w medycynie z udziałem filozofów, prawników, socjologów i kulturoznawców na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą w marcu 2013 r.: *Die Doppelwirkungslehre aus der Sicht eines Theologen*, (w *Medizinethik*, t. 4, red. J.C. Joerden / J.N. Neumann, Frankfurt 2003, s. 49-57). W dziedzinie życia małżeńskiego i jego moralnych uwarunkowań badał problem sztucznej regulacji poczęć: *Problem antykoncepcji jako wyzwanie wobec zasad moralnych dotyczących życia małżeńskiego* („Poznańskie Studia Teologiczne” /2001/ t. 2, s. 115-122). W oparciu o dokument Papieskiej Rady ds. Rodziny dokonał analizy podejścia spowiedników do problemów związanych z życiem małżeńskim: *Pomiędzy rygoryzmem a minimalizmem i redukcjonizmem moralnym* (w: *Historia ecclesiae in Pomerania*, red. Z. Lec / G. Wejman, Szczecin 2008, s. 183-197).

W ocenie powyższych publikacji trzeba stwierdzić, że teksty Habilitanta nie stanowią tylko streszczenia czy powielania wątków problemowych podejmowanych już przez innych badaczy, lecz w swych analizach wewnętrznych i porównaniach wykazują nowe efekty świadczące o jego naukowej dojrzałości.

ad. 3. W dziedzinie badań eklezjologicznych Habilitant przybliżył czytelnikom niemieckojęzycznym najważniejsze wyniki prac II Synodu Plenarnego Kościoła Katolickiego w Polsce: *Zweite gemeinsame Synode der polnischen Bistümer. Gegenwart und Perspektiven der katholischen Kirche in Polen* („Theologie und Glaube“ 93 (2003), s. 544-550). Podjął też jako redaktor temat odpowiedzialności chrześcijan w jednoczącej się Europie i relacji bilateralnych pomiędzy Polakami i Niemcami: *Integracja europejska – odpowiedzialność chrześcijańska. Europäische Integration – christliche Verantwortung, Europäische Integration-Christliche Verantwortung oraz Niemcy i Polacy w Unii Europejskiej – Partnerstwo czy dominacja? Deutsche und Polen in der Europäischen Union. Partnerschaft oder Domination?*, (red. G. Chojnacki, Warszawa-Poznań-Berlin 2004, s. 113) – w ramach tejże pozycji zamieścił swój tekst o współpracy na płaszczyźnie kultury: *Kultura obszarem polsko-niemieckiego partnerstwa i współpracy. Kultur als Bereich deutsch-polnischer Partnerschaft und Zusammenarbeit* (s. 103-111). Eklezjologiczną tematykę podjął też w publikacjach o papieżach: *Ewangelia nadziei. Jan Paweł II i Benedykt XVI o Europie* („Przegląd Zachodni” 4 /2005/, s. 193-204), *Jan Paweł II i Benedykt XVI w percepcji Polaków i Niemców* („Przegląd Powszechny” 1065 (2010) nr 5, s. 101-115).

Należy zauważyć i podkreślić, że Habilitant przy nieukrywającym otwarciu na europejskie wartości nie instrumentalizuje swoich naukowych wypowiedzi, ale stara się rzetelnie i krytycznie pokazać teologicznie i eklezjologicznie wartościowe elementy. Ilość i jakość publikacji z tego zakresu świadczy o wielkim znanstwie podejmowanej problematyki.

ad. 4. Kolejnym obszarem zainteresowań Habilitanta jest historia regionalna, zarówno w kategorii dziejów, jak i osób oraz ich piśmiennictwa, np.: *Sanktuarium rokitniańskie. Dzieje i konteksty* (red. G. Chojnacki / A. Draguła, Zielona Góra 2009, s. 150); *Kościół na Środkowym Nadodrzu. Historia i postacie* (red. G. Chojnacki, Zielona Góra 2011, s. 129). Powyższe i inne tematycznie zbliżone teksty dowodzą, że zainteresowania Habilitanta wychodzą daleko poza tematykę etyki, teologii moralnej i antropologii, bliskie mu są również zagadnienia historyczne i liturgiczne, na temat których pisze kompetentnie.

Wykazany przez Habilitanta dorobek trzeba uznać za ilościowo duży. Dorobek ten całkowicie odpowiada też wymaganiom jakościowym stawianym w postępowaniu habilitacyjnym. Jest to dorobek zróżnicowany pod względem podejmowanej tematyki, co świadczy o szerokich zainteresowaniach naukowych Habilitanta. Prezentowane teksty reprezentują wysoki poziom teologicznych analiz, obiektywności sądów i komunikatywnego języka. Ścisłe naukowe opracowania odznaczają się rzetelnością informacji, oceny i bibliograficznej dokumentacji. Podkreślić należy trafność w wyborze tematów teologicznie istotnych, naukowo interesujących, a jednocześnie eklezyjalnie i egzystencjalnie aktualnych. Pola badawcze mogą świadczyć nie tylko o dobrej intuicji, ale i o rzeczywistej znajomości współczesnych wyzwań, na które refleksja teologiczna stara się dać odpowiedź. O wysokim poziomie naukowym opracowań Habilitanta świadczy dodatkowo fakt, że kilka z nich zostało opublikowanych w specjalistycznych, recenzowanych i wysoko punktowanych naukowych periodykach.

3. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej, współpracy międzynarodowej i aktywności popularyzującej naukę

3.1. Działalność dydaktyczna

Na monotematyczność zainteresowań nie pozwalają Habilitantowi także prowadzone zajęcia dydaktyczne. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że pracę dydaktyczną rozpoczął od wykładów monograficznych w języku niemieckim w roku 2000 w Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą (2000/2001 – Ethik nach Edith Stein, Phänomen des Gewissens). W latach 2001–2002 prowadził wykład monograficzny w Collegium Polonicum w Słubicach z etyki w polityce. Od 2001 do 2003 r. był wykładowcą teologii moralnej na Wydziale Teologicznym w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Od 2004 r. został pracownikiem naukowym Uniwersytetu Szczecińskiego. Na tamtejszym Wydziale Teologicznym wykłada teologię moralną i prowadzi seminarium dyplomowe. Ma także zajęcia na Wydziale Zarządzania i Ekonomiki Usług – od 2011 r. wykłada etykę w rachunkowości, w roku akademickim 2013/2014 wykładał filozofię polityczną. Na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Zielonogórskiego prowadził w semestrze zimowym 2009/2010 w studiów podyplomowych seminarium „Etyka w religiach świata”.

Od momentu podjęcia zajęć dydaktycznych prowadzi także seminarium magisterskie. Do tej pory wypromował 53 magistrów teologii. W 2014 r. został też wyznaczony jako promotor pomocniczy w przewodzie jednym doktorskim.

3.2. Dorobek organizacyjny i współpraca międzynarodowa

Wraz z działalnością dydaktyczną Habilitant pełnił lub pełni rozmaite funkcje i posługi. Od 2006 do 2012 r. był pełnomocnikiem dziekana WT US ds. organizacji studiów w Instytucie Filozoficzno-Teologicznym im. Edyty Stein w Zielonej Górze oraz dyrektora tego Instytutu, od 2012 r. jest prodziekanem ds. studenckich WT US, od 2007 r. pełni funkcję redaktora naczelnego czasopisma naukowego „Studia Paradyskie”, od 2010 r. jest sekretarzem redakcji czasopisma naukowego „Colloquia Theologica Ottoniana”, od 2007 r. pełni także funkcję współredaktora naczelnego serii wydawniczej „Biblioteka Instytutu Filozoficzno-Teologicznego im. Edyty Stein w Zielonej Górze”.

Od 2002 r. Habilitant był organizatorem lub współorganizatorem 4 konferencji naukowych o charakterze międzynarodowym i 4 o charakterze ogólnopolskim. Na konferencjach tych uczestniczył także w roli prelegenta. W sumie wygłosił 14 referatów w czasie konferencji międzynarodowych i krajowych.

Habilitant zrealizował bądź realizuje szereg projektów badawczych, wśród których są także projekty międzynarodowe. W ramach współpracy z Muzeum Historycznym w Ełku rozpoczął 1 stycznia 2014 r. realizację projektu „Teologiczne i religijno-socjologiczno-etyczne aspekty wielowyznaniowości na Mazurach”. Rezultatem tego projektu ma być seria artykułów naukowych. Wraz z Gewerbeverein Bellersen e.V. był współorganizatorem projektu badawczego „European Village Festiwal. Baustelle Europa – von Nachbarn lernen. Dorpsontwikkeling in Europa – leren van onze Europeseburen. Budować Europę – uczyć się od sąsiadów“. W ramach tego projektu w Bellersen (Niemcy) w dniach 16-18.09.2011 r., wygłosił referat pod tytułem „Europa eine Seele geben – Beitrag der Völker zur Europäischen Integration”. Oprócz tego jako współorganizator, tłumacz i referent uczestniczył w Międzynarodowych Spotkaniach Młodych, projekcie Katolickiego Stowarzyszenia Civitas Christiana z udziałem młodzieży z Polski, Niemiec, Litwy i Słowacji (2007 – Kraków, 2008 – Kraków, 2009 – Toruń, 2010 – Toruń, 2011 – Gniezno).

W ramach współpracy międzynarodowej odbył staże naukowe: na Wydziale Teologicznym w Paderborn (2002–2003) oraz w Edith Stein Archiv w Kolonii (2008).

Ks. dr Chojnacki jest członkiem w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych: Polskie Towarzystwo Teologiczne (od 2011), Edith Stein Gesellschaft, Speyer (od 2003), Towarzystwo im. Edyty Stein (od 2004), Stowarzyszenie „Pro cultura et musica” im. Edyty Stein (od 2012), Ökumenisches Europa-Zentrum e.V., Frankfurt (Oder) – członek zarządu jako opiekun duchowy (od 2014).

Za osiągnięcia organizacyjne otrzymał w 2011 r. nagrodę indywidualną II stopnia rektora Uniwersytetu Szczecińskiego.

3.3. Popularyzacja nauki

Do popularyzacji nauki zaliczyć można wspomniane jego artykuły popularnonaukowe opublikowane w tygodniku *Aspekty. Dodatek diecezji zielonogórsko-gorzowskiej do tygodnika katolickiego „Niedziela”* oraz kilkanaście artykułów w czasopiśmie „*Nasz Głos*”. *Miesięcznik Katolickiego Stowarzyszenia Civitas Christiana* (obecna nazwa czasopisma *Civitas christiana*). Habilitant współpracuje też ze stacją radiową Radio PLUS Zielona Góra,

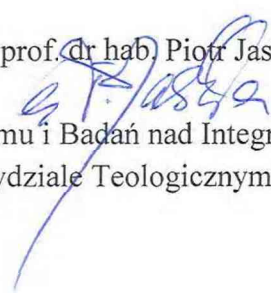
Gorzów i Głogów. W okresie 03. 2011– 08.2012 r. realizował i prowadził audycję radiową o tematyce społeczno-religijnej pt. „Laboratorium życia”.

Powyższy wykaz jasno pokazuje, że aktywności dydaktycznej, organizacyjnej a zwłaszcza współpracy z zagranicznymi środowiskami teologicznymi, jak i działalności popularyzatorskiej Habilitanta można wystawić bardzo wysoką ocenę.

4. Wniosek

Dokonania naukowe Habilitanta, jego publikacje, praca dydaktyczna – także wykłady w języku niemieckim, udział z referatami w sympozjach międzynarodowych i krajowych, działalność organizacyjna w uniwersyteckich środowiskach naukowych Szczecina, Poznania, Zielonej Góry czy Frankfurtu nad Odrą pokazują, że jest bardzo dobrym specjalistą z zakresu szeroko rozumianej etyki i problematyki teologiczno-moralnej. Badania związane z przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej, chociaż są analizą antropologicznej myśli tylko jednej autorki, dowodzą teologicznej i filozoficznej erudycji, a także szeroko rozumianego ekumenicznego otwarcia Habilitanta w ujmowaniu różnych problemów. W rozprawie habilitacyjnej i wielu pozostałych opracowaniach dał dowód samodzielnego myślenia oraz odwagi w podejmowaniu tematów trudnych. Czerpiąc z bogactwa posiadanej wiedzy i doświadczenia dydaktycznego w kraju i zagranicą, potrafi formułować samodzielne wnioski i oceny. Jego opracowania autorskie, aktywny udział w konferencjach, a także ilość wypromowanych magistrów, świadczą o dobrze zorganizowanym warsztacie naukowo-badawczym. We wszystkich swoich przedsięwzięciach wykazuje się szeroką wiedzą teologiczną i zmysłem organizacyjnym. Te pozytywne elementy pozwalają wnioskować za kontynuacją postępowania habilitacyjnego ks. dra Grzegorza Chojnackiego.

ks. prof. dr hab. Piotr Jaskóła

dyrektor Instytutu Ekumenizmu i Badań nad Integracją
na Wydziale Teologicznym UO

Opole, 17.07.2015 r.